

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

TILL

VETENSKAPERNAS

OCH

DEN OFFENTLIGA UNDERVISNINGENS

GYNNARE OCH VÄNNER,

AF

WESTERÅS H. ELEMENTAR-LÄROVERKS N. V. REKTOR

EMANUEL GABRIEL BJÖRLING,

LEKTOR I MATEMATIK.

Redogörelse för Elementarläroverken i WESTERÅS och
SALA under läsåret 1859—1860.

WESTERÅS,
A. F. BERGH, 1860.

Såsom det i allmänhet för enhver, som något ömmar för mensklighetens väl, måste vara en stor hugnad att få upplefva momenter af väsentlig förbättring i det uppväxande slägtets uppfostran; så var det väl ock säkerligen med allmän glädje och tacksamhet som man vid läroverken, före utgången af det förra läroåret, emottog den nu under ett års tid tillämpade Kongl. Maj:ts förnyade Nåd. Stadga för Rikets alhnänna Elementarläroverk af den 29 Jan. 1859. Men, såsom allt godt måste hafva sin tid för att kunna behörigen undantränga det förutvarande sämre, må man väl ega skäl att vara skonsam i bedömandet af läroverkens resultat under detta *första* år af deras verksamhet efter den nya ordningen, helst denna verksamhet i egentlig mening varit ett arbete för öfvergång ifrån ett redan förhandenvarande öfvergångstillstånd, det tillstånd nemligen, hvori läroverken vid förra läroårets slut befunno sig efter att dessförinnan under 2:ne års tid hafva varit stadda på öfvergång till den ordning, som i 1856 års läroverksstadga var föreskrifven. Vare detta nog sagdt om ett ämne, som likväl onekligen förtjenar den aldrastörsta uppmärksamhet af enhver, som vill rättvist bedöma läroverken i deras förhandenvarande förhållanden.

Skonsamhet i detta bedömande är för öfrigt äfven i följd af en annan omständighet högt påkallad. Derigenom att — snart sagdt — *alla* dessa nya läraretjenster vid de många nya eller utvidgade elementarläroverken och stadspedagogierna blifvit på en gång anslagna lediga, har helt naturligen inträffat — hvad väl förut knappast någonsin händt — att Vikarier, der sådane vid de äldre ordinarie platserna behöfts, icke utan största svårighet, om ens på något vilkor, stått att få. Så har åtminstone händelsen varit vid det läroverk, hvarifrån denna skrift utgår. De närmare detaljerna af hithörande förhållanden skola nedanför på sitt ställe omförmälas; förberedelsevis må dock här nämnas, att, då under normala förhållanden vikarien vanligtvis helt enkelt öfvertager den tjänstledige ordinariens åligganden, nu deremot i de flesta fall lediga tjänster icke på annat sätt kunnat, utan betänkliga vådor för läroverket, uppehållas, än derigenom att — sedan efter annonseringar i de allmänna tidningarne och ihärdiga efterforskningar på enskild väg, stundom ock allenast genom en tillfällighet, man lyckats tillvinna läroverket någon användbar person till fyllnad i lärare-antalet — tjänstgörande ordinarier måst åt den ny-

komme afstå delar af sina egna undervisningsåligganden och sjelfve öfvertaga hvar sina andelar af den lediga tjensten; och har detta varit händelsen icke vid årets början allenast, utan äfven sedermera vid flere särskilda tillfällen. Mätte enhvar, som dömer, äfven förstå — och vara villig — att dervid låta slika förhållanden gälla hvad de rättvisligen förmå!

Vid

Högre Elementar-läroverket i Westeras

börjades, som vanligt, höstterminen den 24:e Augusti, och slutades d. 17:e December efter dagen förut hållen offentlig examen med de fem lägre, eller s. k. fasta, klasserna. De 2:ne första dagarne af terminen — till hvilkas utgång Rev. Ephorus, på framställning af Rektor, hade beviljat ungdomen uppskof med sin inställelse vid lärosätet — egnades af Rektor och öfrige lärare till öfverläggningar om undervisningens ordnande till närmast möjliga öfverensstämmelse med föreskrifterna i den nya Kongl. läroverksstadgan, som icke förrän mot slutet af förra läroåret hade hit ankommit. — Vårterminen börjades, efter vanligheten, den 18:de Januari. Om dess afslutande har jag beklagligtvis ingen hugnesam underrättelse att meddela. Rev. Ephorus hade redan bestämt dagar för årsexamen och terminens afslutande, nemligen d. 7:e och 8:e instund. Juni, och de vanliga repetitionerna af under året genomgångna pensa voro äfven började, då plötsligen en ögonsjukdom, som under någon tid varit här i trakten gängse, och hvaraf redan åtskillige af de äldre lärjungarne hade varit angripne och för 2 à 3 veckors tid alldeles satta ur stånd att fortsätta sina arbeten, befanns till den grad taga öfverhand bland läroverkets så yngre som äldre lärjungar, att Ephorus d. 16:des, uppå af Rektor och läroverkets läkare gjord anmälan, att i det närmaste hälften af ungdomen då var anstucken af sjukdomen, i somliga klasser ända till tre fjerdedelar af antalet, sedan smittan på de 2:ne sista dagarne hade gripit omkring sig med en alldeles oväntad hastighet, fann sig föranlåten förordna, att läroverkets verksamhet skulle afbrytas och ungdomen ofördröjligen hemförlofvas. Sedan till följd deraf, så fort sig göra lät, terminsbetygen blifvit afgifna, flyttningarne bestämda samt öfriga vanliga förberedelser undångjorda, afslutades terminen och läsåret Måndagen d. 21 ds af H. II. Ephorus i egen person.

Det afbräck, som genom detta nödtvungna afstympande af terminen tillskyndats undervisningen, är emedlertid icke det enda som den under denna tid måst lida. Äfven en annan sjukdoms-epidemi, och densamma af ännu betänkligare art — det var neml. en nervfeber-epidemi —, har under vårterminen varit gängse här i staden och äfven angripit hårdt rätt många ibland läroverkets ungdom, några med den påföljd att de hela eller nästan hela ter-

minen varit urständssatta att begagna undervisningen, och tvenne ynglingar, den ena 17, den andra nära 21 år gammal, med den sorgliga utgång, som så ofta är denna sjukdoms följd: de föllo offer för densamma. Smärtsam var visst för lärare och kamrater, så väl som för föräldrarne, denna förlust af tvenne hoppgifvande ynglingar; men vi må sannerligen, med undergifvenhet för den Allsmäktiges behag, skatta oss mycket lycklige att under nämnda förhållanden dödsoffrens antal fick stadna dervid. Och jag anser för en samvetspligt att vid detta tillfälle på läroverkets vägnar offentligan för Hr Doktorn och Riddaren *L. M. Altin*, åt hvars läkarevård de aldraflesta af dessa unga patienter — och deribland äfven den ena af de bägge bortgångne — varit anförtrödda, uttala den aktningfullaste tacksägelse för den i sanning outtröttliga omsorg, hvarmed han i detta hänseende verkat för läroverkets och dess ungdoms bästa.

Störande för undervisningens jemna gång under året har äfven ett annat förhållande *lotat* att blifva: jag menar den mängd af lärareprof, icke mindre än 38 — deraf 30 under vårterminen —, som varit bestämda för sökande till lediga tjänster vid läroverken inom stiftet. Att emedlertid under sådana utsigter hela antalet af de verkligen aflagda profven stadnat vid *nio*, är i sanning förtjent att antecknas såsom ett karakteristiskt drag af de «ställningar och förhållanden» som äro förhanden.

Dagens indelning för undervisningen har under detta läroår varit hufvudsakligen densamma som under det förra. *Lästimmarne* hafva således varit: för de fem s. k. fasta klasserna kl. 7—9 och 11—2 på förmiddagarne, med fem minuters ledighet kl. 8 och tio minuters kl. half 1, samt kl. 4—5 e. m. tvenne dagar i veckan (på hvilka dagar ock 1:sta klassens läsning slutat kl. 1); och för de högre klasserna eller den s. k. friaflyttnings-afdelningen — i närmaste öfverensstämmelse med det af Kongl. Majt redan d. 23 Maj 1857 i nåder stadfästade förslaget till öfvergångsplan för detta läroverk — i allmänhet kl. 7—9 och $\frac{1}{2}$ 11—2 på förmiddagarne (med 5 à 10 minuters ledighet, såsom nyss nämndes), men med vissa undantag för lärjungar, som tillhört 8:de klassen i vissa läroämnen, i det att nemligen undervisning i dessa ämnen gifvits dem särskildt på eftermiddagarne mot det att de i stället varit frikallade från den almäna förmiddagsundervisningen i samma ämnen. — Öfningstimmarne för Musik och Sång, Gymnastik och Teckning hafva — med vissa undantag allenast för det sistnämnda ämnet (hvarom nedanföre) — varit förlagda på eftermiddagarne, och klasserna på dem indelade efter sådan plan, att i allmänhet hvarje lärjunge måtte hafva skyldighet att åtminstone fyra eftermiddagar i veckan iakttaga inställelse i läroverket (till lektion eller öfningsstund). — Till morgonbönen med bibel-läsning och förklaring har, likasom förut, halftimman kl. $\frac{1}{2}$ 7—7 varit egnad. — Undantag från denna ordning egde rum under en del af sistl. Februari månad, då, för den stränga vinterns skull, morgonbönen hölls och läsningarne börjades en timma sednare än eljest.

Att i allmänhet undervisningen varit ordnad till så nära öfverensstämmelse med den nya Kongl. läroverksstadgans föreskrifter, som här funnits möjlig utan våldsammare rubbning af läroverkets jemna gång, behöfver knappast nämnas. Olämpligt vare väl ock att vid detta tillfälle ingå i någon detaljerad redogörelse för de mindre väsentliga afvikelser från den i samma stadgas bilagor intagna undervisningsplan, som man för året ansett oundvikliga till förekommande af nämnda rubbning. Deremot torde följande momenter i någon mån förtjena att här antecknas. Då, enligt den nya stadgan, 5:e klassens kurs är två-årig, och den icke vid förra läroårets slut var absolverad af lärjungarne i det årets 5:te klass; skedde då ingen uppflyttning af dem till 6:te klassen, utan hafva de under det nu tilländagångna året utgjort 5:te klassens öfra afdelning och erhållit sin undervisning i allmänhet å annat lärorum än nedra afdelningen af samma klass, hvarjemte dem varit obetaget att i sina kunskapsämnen fortgå äfven utöfver den kurs, som vid årets början för 5:te klassen bestämdes i hufvudsaklig öfverensstämmelse med stadgans föreskrift. Till följd häraf har afdelningen *ofvanom* 5:te klassen under årets lopp icke vunnit någon förstärkning af dit uppflyttade lärjungar. Och har, med Ephori bifall, lärjungarne i denna afdelning blifvit medgifvet att — derest icke tilläfventyrs ännu okända hinder framdeles skulle möta — avsluta sin kurs vid läroverket efter hufvudsakligen den plan, som hittills för dem varit gällande. Det är af sådan anledning som detta läroverk ännu har en 8:de klass, och som de för årets 6:e—8:e klasser i hoföljande bilaga utsatta lärokurser äro i det närmaste desamma som under det förra läroåret. Af dithörande lärjungar befinna sig nu allenast sex kvar i 6:e klassen, och äfven de skulle efter all sannolikhet hafva öfvergått till 7:e klassen före läsårets slut, om icke det ofvannämnda plötsliga afbrottet af vårterminen hade inträffat. Vid höstterminens början blifva de förmodligen färdige att genast uppflyttas; hvarefter af den förra friaflyttningsafdelningen allenast 7:e och 8:e klasserna återstå. — Hvad åter beträffar klasserna *under* den 5:te — hvars nedre afdelning under året utgjorts hufvudsakligen af de vid förra årets slut från 4:de klassen uppflyttade —, så har för dem, likasom för nyssnämnda nedre afdelning af 5:te klassen, undervisningen fortgått efter nya stadgan, med de modifikationer allenast, som, i öfverensstämmelse med innehållet af det särskilda Kongl. Cirk. af d. 29 Jan. 1859, befunnits föranledda af den under närmast föregångna år följda läroplan. Sålunda hafva ännu i 5:e klassens nedre afdelning — likasom i afdelningarne derofvan — lärjungar funnits, som fått läsa Latin, ehuru de varit dispenserade från Grekiskan, de nemligen som förut egt denna tillåtelse; och hafva under detta år, likasom förut, de sålunda dispenserade lärjungarne under de timmar, då deras klasskamrater läst Grekiska, undervisats tillsammans med och i samma läroämnen som de egentliga «Realisterna». Nedom 5:te klassen har icke numera sådan partiel dispensering egt rum. Vidare har under detta läroår Tyska språket icke förekommit i 3:e klassen, utan i dess ställe Franskan, samt i 4:e klassen bägge dessa språk,

af skäl som redan i förbemälda Kongl. Cirk. blifvit antydda. Tredje klassen har, i anseende till talrikheten af dess lärjungar — desamma, som under förra läroåret utgjorde den, då tudelade, 2:dra klassen — under detta år varit tudelad, och dess bägge afdelningar erhållit undervisning i hvar sitt lärorum, en åtgärd som för öfrigt äfven af det skäl påkallades, att, i anseende till Franskans utbyte mot Tyskan i 2:dra klassen, flyttningen ur denna klass — då den vid innevarande läseårs början definitivt verkställdes — måste af bilighetsskäl utsträckas utöfver den stränga rättvisans gräns, och den nya 3:e klassen sålunda kom att utgöras af mycket olika avancerade lärjungar. Lärjungarne på Real-linien i klassen hafva dock å de timmar, då de varit skilda från klassiska liniens lärjungar, samtliga erhållit undervisning på ett rum. Detsamma har äfven varit fallet med lärjungarne på Real-linien i 5:te klassens bägge afdelningar, äfvensom med dem i klass. 6—8. Och har detta inträffat å de timmar, då klassiska liniens lärjungar varit sysselsatta, i klass. 3—8, med Latin eller Grekiska, i klass. 5—8 med Matematik och i 5:te klassen äfven med Hist. o. Geografi. — I öfrigt hänvisas till den vid slutet bifogade uppgift om lärokurserna för de särskilda klasserna under året: hvarvid först och främst må, till förklaring af vissa skenbara besynnerligheter deruti, uttryckligen erinras — likasom i de närmast föregående årsberättelserna — att dessa kurser äro uppgjorda för ett, kort sagdt, «*öfvergångsår*». Vidare, och som denna redan under höstterminen tryckta kurs-uppgift, af lätt insedt skäl, lemna vissa detaljer obestämda, torde följande upplysningar här särskildt böra tilläggas:

Den allmänna Bibel-läsningen med förklaring efter morgonbönen har detta år omfattat Lucæ och Johannis Evangelier samt Apostlagerningarne. För denna del af undervisningen — i sanning icke den minst viktiga — har detta år, likasom under flere föregående, en af de äldre lärarne vid läroverket ensam ansvarat. Under de särskilda Bibel-stunderna med de högre klassernas lärjungar har äfven Lucæ Evangelium med utförligare förklaring utgjort undervisningens föremål; Grekiska texten har begagnats af dem, som läst detta språk. — I Historia har såsom läsebok i 2:a och 3:e klasserna begagnats den af Lekt. *Alander* utgifna. För Real-linien af 5:e klassen har *Wennerströms* lärobok i allmänna historien begagnats för bibringande af medeltidens och nyare historien «i kortare öfversigt». — För läseöfningarne i Svenska har i 1:a och 2:a klasserna *Alanders*, och i 3:e klassen *Svedboms* läsbok varit använd, i 4:e klassen *Svedboms* läsbok och, under vårterminen, *Frithiofs Saga*; 5:e klassen har för samma ändamål fått begagna *Tegnér's* och *Runeberg's* samlade skrifter samt «*Svenska flottans minnen*», hvarjemte valda stycken ur *Flor's Haandbog i den Danske litteratur* i denna klass blifvit genomgångna. — I Tyska hafva lärjungarne i 8:e klassen läst *Die Jungfrau von Orleans* och *Goethe's Hermann und Dorothea* de 4 första sångerna; — i Franska: stycken af *Ponsard* och *Scribe*; — i Engelska: *Irwing's Sketch-book*, *W. Scott's Quentin Durward* samt novellerna *Dorothy* och *Maiden Sisters* (ur *Tauchnitz' Collection of british authors*).

— För de Tyska lokutions- och skrif-öfningarne har för det mesta *W. Kahleis* «Skrif- och Stil-öfningar» begagnats. — I *Latin* har 3:e klassens lägre afdelning genomgått den 1:sta, och högre afdelningen de 2:ne första afdeln. af *Rabes* läsebok; 8:de klassen har under vårterminen genomgått 2:dra boken af *Quæst. Tuscul.* och 2:a boken af *Horatii Oden.* — I *Hebreiska* har det ena lexlaget läst ungefär halfva, det andra lexlaget hela läsboken af *Tullberg.* — För öfrigt erinras om hvad redan förut är nämnt, att den slutliga repetitionen af genomgångna pensa, i anseende till terminens förtidiga afbrytande, icke så medhunnits som vederbordt; dermed måste nu anstå till nästa termins början, och kommer fördenskull den vid höstterminernas början alltid vanliga repetitionen att denna gång göras något utförligare än eljest.

Beträffande under året antagna läroböcker, torde till det, som nu sedanast blifvit nämnt, och de uppgifter, som finnas i bifogade «klasskurser», allenast behöfva tilläggas, att *Anjou's kyrkohistoria* blifvit för undervisningen återtagen i följd af den förändring i planen för kristendoms-undervisningen, som nya läroverksstadgan föranleder; att *Wennerströms lärobok i Allmänna Hist. för lägre Elem. läroverk* blifvit antagen att tills vidare begagnas vid undervisningen i ämnet för Real-linien af 5:e klassen; samt att *Arrhenii Botanikens första grunder* antagits för den första undervisningen i ämnet, och *Köhlers* ritkurs att läggas till grund för undervisningen i Teckning.

För utgifvande och inlemnande af hemscripta har — som vanligt — ett särskildt schema varit uppgjort och tjenat till efterrättelse. Och hafva skriföfningarne varit ordnade efter den i läroverksstadgan angifna planen, med vissa af lärjungarnes föregående undervisning betingade modifikationer, nemligen: att Realisterna i 7:e och 8:e klasserna författat ett hemthema hvarannan vecka i Franska och Tyska, i stället för att — enligt stadgan — Franska skulle af dem skrivas hvarje vecka, men Tyska alldeles icke; och att samtliga lärjungar i klass. 6—8 skrifvit Svenska hvarannan vecka, i stället för — enligt stadgan — 6:e klassen hvarje, samt klassiska linien i 7:e och 8:e klasserna allenast hvar 4:e vecka. — De kalligrafiska öfningarne å lärorummet hafva i 1:sta klassen upptagit ung. 3 timmar i veckan, i 2:a klassen $1\frac{1}{2}$ tim. och i 3:e klassen $1\frac{1}{2}$ tim. hvar tredje vecka (å samma tid som Teckning eljest); dessutom har det ålegat hvarje lärjunge i klasserna 2—4 att i hemmet skriva och i skolan framvisa en «sida» 2:ne gånger i veckan.

Beträffande åter i allmänhet måttet af lärjungarnes hemarbeten, må det först tillåtas mig anmärka, att redan tillföre, och — kort sagdt — åtminstone alltsedan ämnesläsning för lärare vid detta läroverk infördes, man härstädes låtit sig angeläget vara att i hithörande afseenden iakttaga all nödig försigtighet, till förekommande å ena sidan af lärjungarnes öfveranstängning, men ock å den andra af sysslöshetens nogsamta kända vådor och det dermed förknippade, mycket tunga, ansvaret för lärare och vårdare. Att härutinnan träffa den rätta medelvägen är sannerligen icke lätt. Det var ock just i afsigt att, så vidt möjligt, närma sig detta mål som man här antog

den ofvan omförmälta indelningen af dagen, med 2:ne timmars mellantid mellan morgon- och förmiddags-lektionerna, samt eftermiddagarnes egnande hufvudsakligen åt öfningsämnen efter den äfvenledes här ofvan nämnda planen; äfvensom för samma ändamål det redan länge varit antagen sed härstädes, att, så snart läsplanen för året blifvit uppgjord, lärarne i de fasta klasserna med Rektor sammanträdt och efter schemat bestämt, för hvarje särskild veckodag, det eller de läroämnen, i hvilka hemlexor i nämnda klasser skulle få gifvas, äfvensom hemlexans ungefärliga mått inom hvarje klass. För de högre klasserna, eller friaflyttningsafdelningen, har en så minutiös bestämning hvarken ansetts behöfzig, i anseende till dithörande lärjungars mera framskridna ålder och utveckling, icke eller kunnat rätt motsvara det afsedda ändamålet, af det skäl — kort sagdt — att i allmänhet lärjunge inom den afdelningen icke tillhör samma klass i alla läroämnen. Emedlertid har nödig omsorg i berörda afseende icke eller för dessa klasser uteblifvit; och har den för öfrigt i hufvudsaklig mån varit lättad derigenom, att nästan inga en-tims-, utan dels två-, dels $1\frac{1}{2}$ -tims-lektioner, och följaktligen till antalet ganska få läroämnen för hvarje dag, å schemat för dessa klasser förekommit. Om, detta oaktadt, icke sällan der inträffat, att ynglingar befunnits använda större delen af sin lediga tid till studier; så må ingen fördenskull förhast sig med den föreställningen, att läroverket härstädes skulle *älägga* sina alumner mera hemarbete än skäligt eller nyttigt är. Förhållandet är i verkligheten det, att dessa mera försigkomna ynglingar af allahanda orsaker sjelfve söka påskynda sin fortkomst på studiibanan, en del — låt ock vara den mindre — af vetgirighet och kärlek till, vare sig, nyttig sysselsättning i allmänhet eller studium af något visst eller några vissa kunskapsämnen; andra åter af den i sjelfva arten af friaflyttningsystemet grundade anledningen, att de finna sig oförhindrade att, närhelst de fullgöra prästanda, avancera i särskilda ämnen från lexlag till lexlag, från klass till klass, utan att uppehållas vare sig af trögare kamrater eller deraf, att de icke på en gång blifva färdiga med klassens *alla* läroämnen; och ändtligen andra af den orsaken, att de börja mera tydligt än förr skönja målet för sina elementarstudier och fördenskull lifligt uppmuntras att göra sig *skicklige* till detsammas uppnående, — för att nu icke tala om dem, som, därade af detsammas lockelser, icke genom några föreställningar låta sig tillbakahållas i sitt ovisa nit att så skyndsamt som möjligt, vore det än med fara för öfveranstängning, och med huru knapp värdighet som helst kunna taga sin studentexamen. — Det hem-arbete, som varit lärjungarne ålagdt, utarbetandet af hemthemata inberäknadt, bör icke för ynglingar med vanliga natur-anlag hafva upptagit, öfverhufvud, mer än 2 à 3 timmar om dagen för lärjungar i 6:e och högre 5:e klasserna, ungefär 2 tim. i lägre 5:e och 4:e klasserna, $1\frac{1}{2}$ à 1 timma i 3:e och 2:a klasserna samt $\frac{1}{2}$ timma i 1:a klassen öfverhufvud. Dylik evaluering i tid för de hemarbeten, som varit 7:e och 8:e klassernas lärjungar ålagda, har sina svårigheter, ej allenast af det skäl, som ofvanföre kortligen antyddes, utan ock derföre att dessa lärjungar

i allmänhet haft tillåtelse att i åtskilliga ämnens lektioner å lärorummet icke deltaga längre stunder, än som åtgått för *uppläsning* af det från lektionen nästföret föresatta pensum, och i följd deraf icke på lärorummet användt för dessa ämnen mer än ungefär hälften af den tid, som på lektionschemat finnes för desamma upptagen; den andra hälften af denna tid får således icke vid ifrågavarande evalvering inräknas i de timmar, som behöft användas på egentliga hemarbeten, hvilka varit lärjungarne ålagda. Tagas alla omständigheter i beräkning, så torde man komma det rätta förhållandet närmast, om man uppskattar den tid, som kan hafva behöfts för lärjungar med vanliga anlag inom dessa högsta klasser till fullgörande af dem ålagda hemarbeten, per medium till ungefär 3 timmar om dagen eller, med andra ord, den *hela* arbetstid, som de kunna behöft använda på sina studier vid läroverket, till ung. $8\frac{1}{2}$ timmar pr dag öfverhufvud.

Till dessa speciella uppgifter angående måttet af lärjungarnes hemarbeten under året föranlåtes jag närmast af befallningen i det ifrån Chefen för Kongl. Ecclesiastikdepartementet d. 1:a sistl. September utgångna Cirkulär till Ephorerna vid Rikets allmänna Elementarläroverk, hvilket Cirkulär kort derefter af detta läroverks Ephorus medelst skrifvelse af d. 12:e i samma månad blef läroverkets Rektor och Lärare delgifvet. Då i sjelfva verket dessa mina uppgifter gälla icke för det nu tilländagångna året allena, utan, med ringa eller ingen åtskilnad, äfven för de närmast föregående; torde man här vid läroverket kunna med någon tillförsigt hoppas ej mindre erkännande af att i afseende på omsorgen om detsammans alumner i denna del hafva skäligen motsvarat Höga Vederbörandes förväntningar, än ock godkännande deraf, att ingen åtgärd till väsentlig förändring eller förminskning af det redan förut här antagna måttet för lärjungarnes hemarbeten ansetts påkallad af det nämnda Cirkuläret; hvaremot vi ock med tacksamhet må erkänna det mäktiga stöd, oss genom detta Cirkulärbrefs innehåll blifvit gifvet emot dem, som tilläfventyrs ännu tilltro sig att förebita läroverket nog mycken skonsamhet mot lärjungarnes krafter, i förhållande till hvad man i förra tider ansåg skäligt, om vi ock å andra sidan — sanningen att säga — nu för tiden oftare hafva att bekämpa den motsatta, fullt ut lika vådliga, ytterlighetens åsigt.

För Sång-öfningarne har läroverkets ungdom, såsom under de närmast föregående åren, varit indelad i 5 afdelningar, de der ock hufvudsakligen utgjort läroverkets Gymnastik-afdelningar. Hvarje afdelning har haft 2:ne timmars öfning af hvardera slaget i veckan, med undantag af de begge lägsta afdelningarne, som i sång haft allenast hvar sin timma, och 20 lärjungar inom den högsta afdelningen, som under vårterminen fått undervisning i bajonettfäktning 2:ne halftimmar i veckan utöfver de förenämnda timmarne. Undervisning i Instrumentalmusik har 2:ne timmar i veckan gifvits dem, som dertill anmält sig. I Teckning har undervisning — utom i egentlig linearteckning för 1:a och 2:a klasserna, hvilken för dem ingått i den matematiska undervisningen — af ritläraren meddelats hela 2:a och 3:e klasserna, hvardera å sitt klassrum

och på olika timmar, samt Realisterna i 4:e och 5:e klasserna gemensamt, allt under ordinära lektionstimmar på förmiddagarna; och dessutom har undervisning i detta ämne, likasom under de föregående åren, 2:ne eftermiddagar i veckan lemnats de lärjungar, som sjelfva anmält sig att få blifva delaktige deraf. Meningen är naturligtvis att sålunda få äfven i afseende på detta ämne tillämpningen af nya läroverksstadgans föreskrifter *efterhand* fullständigt genomförd.

I det jag nu vidare går att redogöra för undervisningens fördelning emellan lärarne under året, må det tillåtas mig att först med några ord antyda de svårigheter, hvarmed densamma varit förknippad, så mycket heldre som kännedomen af desammas art är alldeles nödvändig för ett rättvist bedömande af hithörande förhållanden vid läroverket. Det säger sig sjelft, att under en öfvergångsperiod, sådan som den nu förhandenvarande, ämnesfördelningen mellan lärarne måste år efter år betydligt förändras, i motsats mot hvad händelsen blir, då en gång framdeles läroverket till fullo inkommit i den nya ordningen, och då i allmänhet hvarje ordinarie lärare får den hugnaden att år efter år bibehålla ungefär samma undervisningsäligganden; och kan det fördenskull göra tillfyllest att endast på detta sätt hafva kortligen antydt de svårigheter, som till följd af *detta* förhållande yppat sig, och hvilka säkerligen ännu länge måste årligen återkomma vid ordnandet af undervisningens fördelning. Men jag åberopar derjemte, hvad redan i början af denna skrift blifvit antydt om omöjligheten, i allmänhet, att få Vikarier, skicklige att omedelbart öfvertaga lediga tjänster, och om den utväg man fördenskull, — snart sagdt — hvarje gång man lyckats tillvinna läroverket en användbar person, varit nödsakad vidtaga för att få undervisningsgöromålen ordentligen bestridda, den utvägen nemligen att i mer eller mindre väsentlig mån förändra den förutvarande ämnesfördelningen. Och om jag dervid tillägger, att vid ett tillfälle nöden icke på annat sätt lät sig afhjelpas, än att slutligen en Ordinarius vid annat elementar-läroverk måste förordnas — med eget begifvande, förstas — att härstädes göra tjänst som Vikarie, mot det att vikarie åter anskaffades vid hans tjänst; samt slutligen bifogar den upplysningen, att antalet af på en gång vikarierande lärare härstädes under höstterminen uppgick till *sju*, och under denna vårtermin varit *sju*, hvaribland fyra *andra* än de som tjänstgjorde under höstterminen: så torde, när allt detta behörigen öfverväges, man villigt medgifva befogenheten af den uppgift, att undervisningsarbetets fördelning under detta år varit förknippad med mycket stora svårigheter.

Under höstterminen tjänstgjorde här följande lärare efter den plan för undervisningens fördelning, som af nedanstående inhemtas:

Rektor, Lektorn *E. G. Björling*: Matematik för klass. VIII—VI, med biträde af Adjunkten *Wulff* (se nedanf.), och — med undantag af real-linien — för klass. V.2.

Lektorn, Mag:r *J. F. Norman*: Grekiska för kl. VIII—VI, med biträde af Adj. *Hvasser* (se nedanf.), och för V.2; — korriger. af Svenska och Tyska (real-liniens) hemscripta i kl. VI.

Lektorn, Mag:r *L. Westerlund*: Christendom för kl. VIII—V; Hebreiska.

Lektorn, Mag:r *J. S. Löfberg*: Hist. o. Geografi för kl. VIII—V med undantag af Reallinien i den sistnämnda klassen.

Lektorn *V. Enblom*: Franska för kl. VIII—VI, med biträde af Adj. *Rathsman* (se nedanf.), kl. V.2 samt Real-linien af V.1 å de för hela klassens Realister gemensamma timmarne; Engelska för VIII—V; — korriger. af de Franska hemthemata (i kl. VII och VIII).

Utn. Lektorn, Mag:r *A. L. Mossberg*: Latin för kl. VIII—VI, med biträde af vikar. Adj. *Westling* (se nedanf.), och pros. Latin för kl. V. 2; — korriger. af de 3:ne förstnämnda klassernas Latinska hemthemata.

Vikar. Lektorn, Akad. Doc. *C. J. Dahlbäck*: Filosofisk propædeutik; Svenska för kl. VIII—IV, med undantag af 6:te klassens hemscripta; Poët. Latin för kl. V.

Adjunkten, Conrekt. *D. Olauson*: Pros. Latin för V. 1; Latin för IV och III. 2; Latinska hemthemata för hela V.

Adjunkten, Mag:r *H. E. Lyrberg*: Christendom för kl. I—IV; Morgonbö-
nerna med dertill hörande Bibelförklaring.

Adjunkten, Mag:r *A. Hedenlund*: Tyska för kl. VIII—VI, med biträde af Adj. *Rathsman*, samt för kl. V och IV; Hist. o. Geogr. för IV och Reallinien af V; — Tyska hemthemata för V, VII och VIII (real-linien).

Adjunkten *S. H. Rathsman*: Franska och Svenska för hela kl. III; Franska för IV och V.1 (utom Real-liniens särskilda timmar i den sednare); Franska och Tyska — såsom biträdeslärare — för kl. VI och VII; kalligr. hemscripta i IV.

Adjunkten, Mag:r *F. J. L. Wulff*: Matematik för Reallinien af kl. III under den liniens särskilda timmar, kl. IV, V.1 och Real-linien af V. 2 samt — såsom biträdeslärare — för de högre klasserna.

Adjunkten, Mag:r *C. A. Hvasser*: Grekiska för kl. IV och V.1 samt — såsom biträdeslärare — för klasserna ofvanom V; Svenska och Tyska samt kalligraf. hemscripta för kl. II.

Adjunkten, Mag:r *C. H. Johanson*: Naturvetenskap för kl. VIII—IV.

Vikar. Adj. Mag:r *G. A. Westholm*: Engelska för kl. III och IV; Naturalhist. och Fysisk Geogr. för kl. II och III; Hist. och Geografi för den sistnämnda.

Vikar. Adj. *F. J. Westling*: Latin för kl. III.1 och — såsom biträdeslärare — för klass. ofvanom V; Matematik för kl. II och III (utom Real-liniens särskilda timmar i den sistnämnda);

Vikar. Adj. *C. J. Östberg*: 1:sta klassens undervisning utom i Christendom; Hist. och Geografi för kl. II.

Ord. Ritläraren *T. C. Körner* ledde de kalligrafiska öfningarne i kl. III och, med biträde (se ofvan), i kl. II; af honom bestriddes ock undervisningen i Teckning. För undervisningen i Musik ansvarade Ordinarien, Musik-Direktören *J. G. Nordvall*; och de Gymnastiska öfningarne ledde Hr *K. T. Warenberg* i egenskap af vikarierande lärare till d. 1:a December, och derefter såsom Ordinarius.

Vårterminen börjades utan annan förändring, hufvudsakligen, i förestående ämnesfördelning, än att Mag:r *G. E. Ahlm* såsom vikarierande Adjunkt öfvertog Hr *Östbergs* förra åligganden, hvilken sednare kort derefter utnämndes till ord. lärare vid Arboga stadspædagogik, och att — sedan Akad. Docenten, Mag:r *Dahlbäck*, till stor afsaknad för läroverket, förklarar sig af enskilda förhållanden vara förhindrad att under Vårterminen här tjenstgöra — hans befattning såsom vikar. Lektor öfvertogs af ordin. Collega i Sala Mag:r *P. Ax. Peterson*, efter det att alla bemödanden att erhålla skicklig person för tjensten utan att sålunda rubba en ordinarie lärare från sin plats befunnits fruktlösa. — Emedlertid hotades läroverket alltifrån terminens början med faran att beröfvas Adjunkten Mag:r *Hedenlunds* verksamhet till följd af hans redan långvariga sjuklighet; och hade fördenskull — till afböjande, om möjligt, af denna fara — Studeranden vid Upsala Akademi Hr *E. Westerlund* blifvit anmodad att tills vidare biträda de öfrige lärarne vid uppehållande af *Hedenlunds* tjenst, men hann icke längre än en vecka i sådan egenskap tjenstgöra, innan helt oförmodadt Adjunkten Mag:r *Hvasser* — som likväl redan dessförinnan icke hade varit rätt frisk — så betänkligt insjuknade, att tjenstledighet måste honom beviljas för terminen. Hr *Westerlund* förordnades då till vikar. Adjunkt i Mag:r *Hvassers* ställe, dock med någon, nödvändig befunnen, olikhet i undervisningsgöromål, i anledning hvaraf ny reglering af vissa lärares tjenståligganden uppgjordes, allt under förhoppning om Mag:r *Hedenlunds* tillfrisknande, hvars tjenst emedlertid — så godt sig göra lät — uppehölls genom fördelning af hans timmar mellan de öfrige lärarne, dervid i någon mån biträdda välvilligt af Studeranden vid Ups. Akademi Hr *E. A. Wiman*, som i egenskap af enskild informator befann sig i staden. Förhoppningen blef dock ej långvarig: efter ungefär en veckas förlopp måste *Hedenlund*, den 9:e Februari, begära tjenstledighet för det återstående af terminen. Hr *Wiman* inträdde då i tjenstgöring såsom vikar. Adjunkt, med vilkor likväl af vissa förändringar i ämnesfördelningen och att blifva ledig, så snart annan vikarie hunnit fås. Sedan det likväl visat sig, att oaktadt annonseringar och efterfrågningar på alla håll någon annan vikarie icke stod att få, och Mag:r *Hedenlund*, i anseende till någon förbättring i sitt hälsotillstånd, förklarar sig villig att sjelf biträda i någon mån vid undervisningen i de högre klasserna, qvarstodnade Hr *Wiman* och har derefter till terminens slut fortfarit att här tjenstgöra, oaktadt *Hedenlund* snart åter måste upphöra med sitt biträde (då återigen förändring i undervisningsfördelningen måste ske). Det skulle säkerligen tjena till

intet att här redogöra för de förändringar i ämnesfördelningen, som sålunda under vårterminen tid efter annan måst göras. Nog af: utom det att Mag:r *Peterson* (såsom redan är nämnt) haft samma tjänstgöring under vårterminen, som Mag:r *Dahlbäck* under höstterminen, hafva efter sista uppgörelsen följande afvikelser från den ofvan angifna höstterminsfördelningen egt rum, till följd af *Hedenlunds* och *Hvassers* tjänstledighet:

Adjunkten *Rathsman* har ansvarat för undervisningen i Tyska för kl. VIII—V. 2 (äfven korriger. af Real-liniens hemscripta inom dessa klasser), mot det att han, med bibehållande i öfrigt af sina åligganden under höstterminen, varit befriad från 4:de klassens undervisning i Franska och lägre 3:e klassens i Franska och Svenska.

Vikar. Adj. Mag:r *G. E. Ahlm*: 4:sta klassens undervisning utom i Christendom; Fysisk Geografi och Naturvetenskap i kl. II samt Realliniens särskilda undervisning i det sistnämnda ämnet i kl. III.

Vikar. Adj. Mag:r *Westholm*: Hist. och Geografi för kl. III och real-linien af V; Fysisk Geogr. och Naturvetenskap (med något biträde af Mag:r *Ahlm*, se näst ofvanf.) för kl. III; Grekiska — Mag:r *Hvassers* andel — i klasserna ofvanom V.

Vikar. Adj. *E. Westerlund*: Engelska för kl. III och IV samt Adjunkten *Hvassers* hela andel af undervisningen under höstterminen, med undantag för Grekiskan i klasserna ofvanom V.

Vikar. Adj. *E. A. Wiman*: Tyska (med skrifning) för V. 4; Tyska, Franska, Hist. o. Geografi för IV; Franska och Svenska för III. 4; Hist. o. Geografi för kl. II.

I sammanhang härmed må äfven nämnas, att Mag:r *Johanson* från och med den 1:a April och Lektor *Mossberg* ifrån d. 1:a Maj tjänstgjort såsom *ordinarie* Lektorer med samma undervisningsåligganden som tillförene under året.

Beträffande slutligen antalet af de särskilda lärarnes undervisningstimmar, så har det för Adjunkterna varierat mellan 29 och 25; för en Adjunkt, den äldste, har det varit inskränkt till 23, mot det att en drygare andel af befattningen med hemthemata varit honom ålagd. För Lektorerna och Rektor har — oberäknadt det tim-antal, som erfordrats för klassflyttningsexamina och dithörande tentamina i afdelningen ofvanom de fasta klasserna — antalet varit: för Lektorn i Naturvetenskap 49, för Lektorn i främmande levande språk allenast $46\frac{1}{2}$, mot det att han ensam ansvarat för korrigeringen af alla Franska hemthemata, och för de öfrige — som äro Domkapitelsledamöter — i allmänhet 44, men med någon minskning i händelse af drygare andel i korrigeringen af hemscripta.

Beträffande i öfrigt

Lärarne,

har jag att i första rummet omnämna läroverkets förlust af en ibland sina ordinarie Adjunkter, Mag:r *J. I. Brodén*, som efter att här hafva tjenstgjort i egenkap af Ordinarie lärare alltsedan December månad 1850, men äfven dessförinnan, och alltifrån år 1848, dels som vikarierande Filosofie Lektor och dels såsom tillförordnad lärare i den s. k. förberedande klassen, vid början af detta läseår härifrån afflyttade till *Örebro* för att tillträda Lektionen i Filosofi och Svenska språket vid dervarande Högre Elementarläroverk. Hans tjenst har under hela läseåret varit bestridd af tillförordnad lärare. Men just i dessa dagar, d. 16:e d:s, har efterträdare blifvit utnämnd, nemligen Collega i Sala Mag:r *P. Ax. Peterson*. Och har derigenom läroverket lyckligen återfått såsom Ordinarius en man, som redan före detta läseår i 7 hela år härstädes tjenstgjort såsom tillförordnad lärare. Han tillträdde förl. hösttermin ordin. Collega-tjenst i Sala, och har — såsom ofvan är nämndt — under vårterminen här tjenstgjort såsom vikar. Lektor i Filosofi och Svenska. — Under hela läseåret hafva äfven 3:ne andra ordinarie tjänster måst uppehållas genom tillförordnade vikarier, nemligen Lektorn och Prosten Doct. *J. P. I. Tellboms*, i anseende till hans frånvaro såsom Riksdagsfullmäktig, Adjunkten Mag:r *W. A. Walls*, som för sjuklighet varit tjenstledig — nu på 7:de året —, samt den 9:de Adjunktens tjenst, först, till den 1:a sisl. April, i anseende dertill att Ordinarien under tiden uppehöll den lediga Lektionen i Naturvetenskap, som han nämnde dag sjelf tillträdde, och derefter under ledigheten till årets slut. — Det är till dessa fyra tjänsters uppehållande som följande, redan förut omnämnda personer varit förordnade, nemligen Akademie-Doctenten Mag:r *C. J. Dahlbäck* under höstterminen, och Mag:r *P. Ax. Peterson* under vårterminen, att uppehålla Doct. *Tellboms* tjenst; Mag:r *G. A. Westholm*, Hr *F. J. Westling* och under höstterminen Hr *C. J. Östberg*, under vårterminen Mag:r *G. E. Ahlm* — som redan förut, neml. under de 5 närmast föregående läseåren oafbrutet, härstädes tjenstgjort, men under höstterminen af enskilda angelägenheter hindrades att dermed fortfara — att uppehålla de tre andra tjänsterna. — Lektionen i Latinet har Lektorn Mag:r *A. L. Mossberg* såsom tillförordnad uppehållit från läseårets början till d. 1:a d:s, då han sjelf tillträdde tjensten såsom Ordinarius. — Att Studeranderne Hr *E. Westerlund* och *E. A. Wiman* under vårterminen tjenstgjort såsom vikarierande Adjunkter, i anledning af ordin. Adjunkterna Mag:r *A. Hedenlunds* och Mag:r *C. A. Hvassers* tjenstledighet för sjukdom, är redan nämndt. — I afseende på Gymnastiklärare-tjenstens tillsättning har läroverket rönt mycken motgång. Såsom i förra årsprogrammet nämndes, måste tjensten under hela det året uppehållas af Vikarie, sedan den kort förut tillsatte Ordinarien näst före läseårets början frångått sig tjensten, och den Ordinarius, som derefter blef tillsatt, Hr *Rob. Brouhn*, på anförda skäl fått tjenstledighet till läseårets slut. Men icke nog dermed;

under påföljde sommarferier frånsade sig äfven han tjensten, och läroverket måste ånyo söka få en Vikarie. Denne blef Hr *K. T. Warenberg*, hvilken ock sednare (såsom ofvan är nämndt) tillträdde tjensten såsom Ordinarius, men — tyvärr — sannolikt för en alltför kort tid, enär efter all anledning befordran till en förmånligare plats i dessa dagar väntar honom. — För fullständighets skull torde ock böra antecknas, dels att efter förra läroårets slut Hr *V. Enblom* — som här vid läroverket tjenstgjort i egenskap af Lärare i främmande lefvande språk alltifrån vårterminen 1848 — efter fullständigt aflagda Lektorsprof erhållit fullmakt på Lektorstjensten i samma ämne: fullmakten är af d. 1:a Juli 1859; dels ock att Lektorerna *Mossbergs* och *Johansons* fullmakter äro daterade, respective, d. 11:e Dec. 1857 *) och d. 16 Mars 1860.

Såsom klassföreståndare hafva följande lärare under året fungerat: för 5:e klassens högre afdelning Lektor *Mossberg*, lägre afd. Conrekt. *Olauson*; för 4:de klassen Adj. *Hedenlund* under höstterminen, Lekt. *Johanson* under vårterminen; för 3:e klass. högre afd. Adj. *Rathsman*, lägre afd. Adj. *Wulff*; för 2:a kl. Adj. *Hvasser* under höstterminen, vik. Adj. *Westholm* under vårterminen; för 1:a kl. vik. Adj. *Östberg* höstterminen, vik. Adj. *Ahlm* vårterminen. För de fåtaliga högre klasserna hafva detta år, likasom förut, några särskilda klassföreståndare till Rektors biträde icke ansetts behöfliga; men den närmare inspektionen öfver lärjungarne i dessa klasser har, som vanligt, varit fördelad emellan dem ibland deras lärare, som icke varit klassföreståndare, likasom ock i de lägre klasserna Föreståndarne i detta afscende haft biträde af de öfrige lärarne efter på förhand uppgjord fördelning.

Vidkommande åter

Lärjungarne,

torde, enär numera de detalj-uppgifter, som förl. år meddelades å tabeller bifogade sjelfva årsprogrammet, få särskildt insändas till Kongl. Ecclesiastik-Departementet efter årets slut, följande anteckningar vid detta tillfälle göra tillfyllest.

Lärjungarnes antal vid 1859 års vårtermins slut var 207. Bland de 31 lärjungar, som sedandess intill detta läseårs slut härifrån afgått, hafva följande 6 efter aflagd examen blifvit till Akademien i Upsala dimitterade och derstädes äfven såsom studenter inskrifne:

den 26 sistl. November:

Pehr Axel Arosenius tillhör. kl. VIII klass. lin., född 1838 Juni 29;

den 5:e i denna månad:

Magnus Bernhard Svederus . — kl. VIII klass. lin., född 1840 April 27.

Henrik Akerblom — kl. VIII klass. lin., född 1841 Nov. 8,

And. Gunn. Sam. Esséen . . — kl. VII klass. lin., född 1839 Febr. 15,

*) Lektor *Mossberg* innehade dock redan förut äldre fullmakt såsom Lektor i Kalmar.

Jacob Ludvig von Post . . . tillhör. kl. VII real-lin., född 1839 Aug. 15,
Edvard Ludvig Bolin — kl. VII real-lin., född 1841 Nov. 17.

Genom dödsfall har — såsom ofvan är nämnt — läroverket under året förlorat tvenne af sina lärjungar, neml. d. 17 sisl. Febr. *Johan August Pettersson* i 7:e klassen, nära 21 år gammal, och d. 3:e Mars *Carl Oscar Ohlson* i 5:e klassen (högre afdeln.), 17 år gammal, bägge efter 2 à 3 veckors febersjukdom. — Bland de öfrige afgångne har *en, G. M. W. Wijkman* i 6:e klassen (real-linien), under höstterminen uttagit sitt betyg för att i Upsala söka beredelse till studentexamen under enskild handledning, och vid vårterminens slut äfven blifvit i denna examen godkänd; *en* lärjunge, hvars föräldrar under året flyttat till Upsala, har vunnit inträde i dervarande högre elementarläroverk; 3:ne lärjungar voro Lekt. *Brodén* följaktige vid hans afflyttning till Örebro högre elementarläroverk; *en* har härifrån återgått till Fahlun högre elementarläroverk; *en* afgått till något läroverk i Stockholm; 2:ne till enskild handledning, den ena för beredelse till inträde vid krigsakademien; 11 till praktiska yrken, deribland 3 med afsigt att ingå i sjömansyrket; *en* till hemmet, i anseende till långvarig sjuklighet, samt 2:ne utan uppgifvet ändamål.

Deremot inskrefvos under höstterminen 39 lärjungar, neml. 21 i 1:sta klassen, 7 i den 2:dra, 5 i den 3:dje, 4 i den 4:de, 2 i den 5:te; och under vårterminen hafva 9 blifvit inskrifne, neml. 5 i 1:sta klassen, 2 i den 2:dra, 2 i den 4:de, (utom *en*, som näst före höstterminens början anmälde att då afgå, men vid vårterminens början återkom, och fördenskull icke blifvit upptagen bland afgångne här ofvan). Och har således lärjunge-antalet sedan förra vårterminens slut ökats med 17, och var vid läsårets afslutande 224. Ibland dem tillhörde blott 26 den högre eller friaflyttnings-afdelningen, neml. *en* den 8:de klassen, 19 den 7:de och, såsom ofvan är nämnt, allenast 6 den 6:e klassen. Den 5:e klassen utgjordes af 49 lärjungar, deraf 20 i klassens högre afdelning; den 4:e af 27; den 3:dje af 54, deraf 31 i högre afdelningen; den 2:dra af 40, och den 1:sta af 28 lärjungar; — allt nemligen utan afseende på de vid terminens afslutande gjorda uppflyttningar, de der, som vanligt, äro endast *vilkorliga* och först efter förnyad pröfning vid höstterminens början definitivt verkställas. — Af de 75 lärjungarne i klass. 8—5 tillhörde 18 den egentliga real-linien, 14 läste Latin med befrielse (som de ifrån föregående år bibehållit) från Grekiska, 43 både Latin och Grekiska samt allenast 3 lärjungar (i 7:e och 8:e klass.) derjemte Hebreiska. I 4:de klassen tillhörde 6 lärjungar real-linien, de öfriga läste Latin och Grekiska; i den 3:dje tillhörde 12 real-linien, de öfrige läste Latin. — Öfvergångna från klassiska till reala linien under höstterminen: *en* i 4:e, *en* i 5:e och *en* i 7:e klassen; under vårterminen ingen. Från reala till klassiska linien har under detta år, likasom under det föregående, ingen öfvergått. Hela antalet af lärjungar, som under höstterminen tillhörde läroverket, var, enligt examenskatalogen vid densammas slut, 229; under vårterminen har det utgjort 232.

Skol-lokalen.

Äfven under detta läseår, likasom under det förra, hafva 3:ne af läroverkets rum, neml. stora lärosalen och de bägge närmaste derintill, varit upplåtna till begagnande för de allmänna gudstjänsterna och andra Domkyrkans behof, i anseende till densammas ännu fortgående reparation. Att häraf vårlats icke så litet trångmål för undervisningen, kan man lätt förstå redan deraf, att, i anseende till tudelningen af 2:ne ibland de fasta klasserna, icke mindre än 7 särskilda rum erfordrats för dessa klasser, oafsedt behofvet af särskildt rum för klassiska linien och särskildt för reala linien under vissa lektionstimmar, då de varit sysselsatta med olika ämnen. För detta sistnämnda behof har man icke haft mer än 2:ne rum att tillgå; dock hafva dessa någorlunda gjort tillfyllest, af det skäl, som ofvan blifvit antydt, att i vissa ämnen tvenne klassers eller åtminstone klassafdelningars Realister, i anseende till sin fåtalighet, kunnat undervisas tillsammans. För den högre afdelningen, klasserna 6—8, hafva dessutom 2:ne lärorum och vissa timmar äfven ett tredje, neml. ett af de för Domkyrkans behof upplåtna mindre rummen, blifvit begagnade. För de allmänna böne- och bibelläsnings-stunderna har läroverket fortfarande begagnat stora lärosalen.

Såsom i förra årsprogrammet nämndes, hade redan under vårterminen 1859 kontrakt blifvit uppgjort med orgbyggaren Direktör *G. Anderson* om uppförande af ett orgelverk i stora lärosalen efter en af lärohusets byggmästare, Architekten Hr *P. J. Ekman*, uppgjord ritning. Detta orgelverk, bestående af 6 stämmor jemte pedalbihang, blef färdigt i första dagarne af höstterminen och har derefter varit begagnadt så väl under de offentliga gudstjänsterna och vid läroverkets bönestunder som ock i vissa fall vid sångundervisningen. (För den sistnämndas behof användes likväl för det mesta ett läroverket tillhörigt fortepiano). Hela omkostnaden för orgverket, transport- och rese-kostnader m. m. inberäknade, utgör i det närmaste 1600 Rdr Rmt; och har den, på några få riksdaler när, blifvit bestridd af medel, som influtit vid tid efter annan af läroverkets ungdom under sånglärarens ledning och med benäget biträde af Westmanlands Regementes Musikcorps gifna Conserter, tillhoppa med 514 Rdr frivilliga bidrag, som af några välvilliga personer här i staden insamlades för ändamålet under loppet af förra läseåret.

Några åtgärder i öfrigt till att i väsentligare mån förbättra undervisningslokalerna härstädes hafva under detta år, likasom under det närmast föregående, icke funnits behöfliga; allenast några mindre reparationer samt anbringande af ett nytt ändamålsenligt staket framför den s. k. gymnasitradgården äro i hithörande afseende att nämna.

Beträffande vidare

Undervisningsmaterieln och Samlingarne,

har jag att omtala, först och främst, att Kongl. Maj:t, med bifall till Rev. Ephori anhållan, tillåtit, att af de i kronans förråd befintliga, till krigsbruk eller exercis för arméen oanvändbara, gevär 25 st. för bajonettfäktnings apterade fått för det härvarande läroverkets räkning mot lösen af allenast 6 Rdr Rmt stycket utlemnas; dessa gevär, som under julferierna hitkommo, hafva under vårterminen för sitt ändamål begagnats. Några trädgevär, till förberedande öfningar, och diverse annan tillökning i materieln för den gymnastiska undervisningen hafva ock under året anskaffats. Åtskilliga etuder för Teckning, ett antal ritportföljer af träd med glas; 144 st. vext-anatomiska præparater, från Tyskland inköpta genom Hr Professor *N. J. Anderssons* försorg; diverse böcker och kartor för undervisningen, såsom *Stieler's Hand-atlas*, Vollständig. Ausg., *Mentzer's* nya kartor öfver Skandinavien, några exemplar af vissa dyrare läro- och läseböcker, till kostnadsfritt begagnande af fattigare lärjungar, m. m. utgöra för öfrigt hvad för undervisningsmaterieln hufvudsakligen tillkommit under året.

Från Svenska Akademien har genom dess Sekreterare minnespenningen för året, öfver — i lifstiden — chemiæ professoren *Thorbj. Bergman*, blifvit läroverket förärad, äfvensom — till komplettering af boksamlingen — åtskilliga Delar af Akademiens Handlingar. Bland gåfvor, som för öfrigt tillfallit Bibliotheket under året, må nämnas: från Kongl. *Ecclesiastik-Departementet*: Vetenskapliga iakttagelser under Fregatten *Eugenie's* resa kring jorden, häft. 1—4; *Decem codicis argentei folia rediviva*, edid. *A. Uppström*; *Chemnitz' Gesch. des 30-jährigen Kriegs*, Lief. 5, 6; *Arvidsson*, Handl. rörande Finlands häfder, Del. 9 och 10; *Beckmans* Psalmhistoria, häft. 5 o. 6; *Afzelii* Sago-häfder, *Vasa-Sagan III*, häft. 2; — Bidrag till Sveriges officiella statistik, 2:a afdeln. Sthlm 1859; — från Utgifvaren Hr *P. Hanselli*: samlade Vitterhetsarbeten af Peter Lagerlöf och E. Lindsköld, Ups. 1859; — från Boktryckaren i Westerås Hr *A. F. Bergh*: allt «Westerås-tryck» för åren 1858 och 1859; — från Författaren: åtskilliga matematiska skrifter af *E. G. Björking*; — från Handl. i Westerås Hr *Th. Pålman*: *Mathews, the Bible and men of learning*, Newyork 1857; — från Guldsmeden Hr *Kjellberg*: *Knight's English Cyclopædia*, de hittills utkomna häft. 1—52, och *Alison's History of Europe*, tr. i Edinburg (44 häften). — Från Hr *C. Willh. Pålman*, som, född och uppfostrad här i staden, för längre tid sedan flyttade till Amerika och är tjänsteman vid en Medicinsk Institution i New-York, ankom d. 1:a d:es skrifvelse, daterad d. 7:e sisl. April, med tillkännagifvande att han samma dag med Svenskt fartyg från nämnde stad afsändt 2:ne lärar innehållande Amerikanska böcker, till ett antal af icke mindre än 113 volymer, såsom donation till

Bibliotheket härstädes, tillika med bref från flere lärda sällskaper i Amerika, de der skola gifva tillkänna, att Bibliotheket kan fortfarande påräkna bidrag från dem; och tillägger den frikostige Gifvaren, att han äfven ämnar att framdeles öka samlingen.

Vidkommande slutligen

Examina,

får jag först i afseende på lärjungarne inom den högre eller friaflyttnings-afdelningen erinra, att — likasom under de föregående åren — offentliga flyttnings-examina på Onsdags- och Lördags-eftermiddagar hela året igenom å timmar och i läroämnen, som för hvarje gång å läroverkets anslagstaffa blifvit på förhand kungjorda, hållits med lexlåg eller äfven — undantagsvis — med enskilda lärjungar inom nämnda afdelning, då de befunnits mogna för uppflyttning till högre klass. — Med de fem fasta klasserna åter hölls allmän hösttermins-examen d. 16:e sistl. December kl. 9—12 f. m., hvarvid af H. H. Ephorus voro anmodade att som ledare och vittnen närvara, utom Consistorii Ledamöter, Landssekreteraren och Riddaren, Fil. Magistern Hr *A. W. Ahlborg*, Landskamreraren och Riddaren Hr *C. M. Selling*, Landtränmästaren och Riddaren Hr *F. A. Alm* samt tjänstförrättande Borgmästaren, Auditören, m. m. Hr *G. Bergmanson*. Sjelf var Rev. Ephorus, H. H. Biskopen, af sitt då ännu vacklande hälsotillstånd förhindrad att öfvervara och leda denna examen. — Vårtermins- eller Års-examen, som enligt hvad redan är nämndt, var utsatt att hållas d. 7:e instund. Juni, har naturligtvis måst uteblifva till följd af det ofvan omförmälta nödtvånget att i största hast afsluta terminen redan d. 21 des. Att vid detta afslutande Hr Doktorn och Biskopen förmådde att sjelf närvara och i egen person hemförlofva ungdomen, var för oss alla, lärare och lärjungar, en så mycket större högtid som vi, när Vårterminen för ett år sedan afslöts, måste på grund af allt, hvad för menniskoögon syntes sannolikt, befara att aldrig mer få återse vårt läroverks vördade och älskade Styresman på det rum, hvarifrån hans faderliga och uppmuntrande afskedsord så månget år till oss ljudit. Må vi ock alla veta att för detta, såsom för allt, rätt tacka och prisa HONOM, från hvilken all god gåfva kommer!

Westerås d. 29:e Maj 1860.

Lägre Elementar-läroverket i SALA.

(Uppgift af Rektor, Mag:r *J. G. Westman*.)

Till åtlydnad af Kongl. Läroverksstadgan, får jag angående Sala Elementar-Läroverks verksamhet under det snart tilländalupna läsåret lemna följande uppgifter:

A) Undervisningen:

Höstterminen börjades den 31 Aug. och slutades d. 17 December; Vårterminen öppnades d. 18 Jan. och avslutas d. 12 Juni.

Läsetimmarne hafva varit förlagda på förmiddagarne kl. 7—9 och 10—1 jemte 2:ne eftermiddagar, Måndagar och Thorsdagar, kl. 3—4; bön och bibelläsning hvarje morgon kl. 6½—7. Sångöfningarne hafva varit förlagda på eftermiddagarne, Tisdagar och Fredagar, 1 timme hvardera dagen. Någon undervisning i Gymnastik har icke under läsåret blifvit lärjungarne meddelad, emedan läroverket saknat lärare i ämnet. Oaktadt tjensten åtskilliga gånger varit kungjord som ledig, har ingen sökande anmält sig, och det är tvifvel underkastadt, huruvida äfven för framtiden, med afseende på de små löneförmåner, som med denna tjenst äro förenade, denna lärareplats kan komma att finna någon sökande.

Att vissa timmar i veckan sammandraga 1:sta och 2:dra klassernas lärjungar på ett rum med gemensam undervisning, äfvensom att begagna ämnesläsning för lärarne, har varit nödvändigt, emedan det endast på det sättet blir möjligt att, med den lärarepersonal som finnes, uppehålla läsningarne i 3:dje klassen under de timmar, då realisterne äro skilda från dem, som läsa Latin, äfvensom under de timmar, Rektor från undervisningsskyldighet är befriad.

Angående Läroböcker och Klasskurser har vid detta läroverk i det närmaste varit iagttaget hvad som i detta hänseende blifvit bestämdt för samma stadium vid Westerås läroverk, och torde således få hänvisas till den uppgift, som derifrån afgifves.

Undervisningstimmarne hafva emellan Lärarne varit så fördelade, att Rektor haft 24 och hvardera Collega 28 timmar i hvarje vecka.

Beträffande hemlexor och lärjungarnes arbete dermed, hvarom det tillhör Rektor att vid detta tillfälle afgifva berättelse, tror jag mig kunna försäkra, att ingen lärjunge i 3:dje klassen med vanliga fattningsgåfvor behöft derpå använda mera än 2 timmar dagligen; 1:sta och 2:dra klassens lärjungar hafva ännu mindre tid dermed varit sysselsatta.

B) Lärarne:

Den lediga Collegabefattningen tillsattes förlidne sommar, och den utnämnde Läraren, vikarierande Adjunkten vid Westerås läroverk Magr *P. A. Peterson*, tillträdde denna tjenst vid Höstterminens början.

Läroverket fick dock icke länge behålla denne sin nye lärare, emedan Magr *Peterson* redan för Vårterminen erhöll förordnande att uppehålla den Filosofiska Lektionen vid Westerås läroverk, under hvilken tid Studeranden vid Upsala Akademi, *O. L. Lömroth*, varit förordnad att i hans ställe som Collega här tjenstgöra.

Rektor har varit klassföreståndare i 3:dje klassen under begge terminerna, 1:ste Collega *J. G. Arpi* i 1:sta klassen under samma tid, Magr *P. A. Peterson* i 2:dra under Höstterminen samt v. Collega *O. L. Lönnroth* i samma klass under Vårterminen.

C) *Lärjungarne:*

Lärjungarnes antal var under Höstterminen 59 och är under Vårterminen 60. Af de 12 under årets lopp afgångne fortsätta 5 sina studier vid högre läroverk; de öfrige egnar sig åt praktiska yrken.

D) *Skol-lokalen:*

Som lärjungarnes antal under de sista åren ökats med $33\frac{1}{2}$ procent, har härvarande läroverksbyggnad befunnits otillräcklig och ingalunda motsvarande det utrymme, Kongl. Läroverksstadgans 125 § föreskrifver, hvarföre Rektor både hos Magistraten och hos Ven. Consistorium gjort anmälan om behöfvat af en utvidgning af Läroverks-lokalen. Sedan detta behof blifvit af vederbörande auktoriteter konstateradt, är saken för närvarande beroende på afgörandet af den frågan, hvarifrån medel till de erforderliga kostnaderna för den ifrågavarande byggnaden skola erhållas.

E) *Undervisnings-materielen:*

Den tillökning härutinnan, som under året egt rum, består förnämligast i åtkilliga kartor för den Fysisk-Geografiska undervisningen.

F) *Examina:*

Hösttermins-examen med Läroverkets 3:ne klasser hölls den 17 December kl. 9—12 f. m.; såsom ledare och vittnen voro dervid närvarande Inspector Scholæ, Herr Prosten *Fant*, Herr Borgmästaren *Bovin* och Herr Kyrkoherden *Lindborg*. Offentlig årsexamen är af H. H. Ephorus utsatt att hållas d. 12 Juni på förmiddagen.

Sala d. 14 Maj 1860.

J. G. Westman,
Rektor.

Klasskurser

för

Högre Elementar-Läroverket i Westerås

under öfvergångs-året*) 1859—60.

A. CHRISTENDOM.

Klassen I. — *Biblisk Hist.* Gamla Testamentets, efter *Hübner* (Thomanderska uppl.). — Första och andra hufvudstyck. af *Katechesen*. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. II. — *Bibl. Hist.* Nya Testamentets. — 3:dje och 4:de hufvudstyck. af *Katechesen*. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. III. — *Bibl. Hist.* repetition. — *Kateches*, 5:te hufvudst. och repetition. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. IV. — Katechisation. — Nya Testamentet, efter *Barth*.

Kl. V. — Nya Testamentets läsning med förklaring. — *Norbecks* lärob. i Theologi, med undantag af de paragrafer, som icke finnas i 3:dje uppl., samt af de med finare stilar tryckta anmärkningarne. — *Anjou's* Kyrkohistoria till 680, med muntligen meddelade förklaringar och berättelser.

Kl. VI. — Nya Testamentets läsning (på grundspråket, af dem som läsa Grekiska). — Repetition af Theologien. — *Anjou's* Kyrkohist. till Reformationen.

Kl. VII. — Nya Testamentets läsning (såsom i Kl. VI). — *Norbecks* och *Anjou's* läroböcker fullständigt.

Kl. VIII. — Nya Testamentets läsning (såsom i Kl. VI). — Repetition.

Ämn. Bibel-läsning och förklaring dagligen efter morgonbönen.

B. HISTORIA och GEOGRAFI.

Kl. I. — Sveriges, Norriges och Danmarks politiska Geografi efter *Palmblads* Lärobok.

Kl. II. — *Historia*: till Gustaf II Adolf efter *Ekelunds mindre sammandrag*, jemte någon lämplig läsebok. *Geografi*: Sveriges, Norriges och Danmarks politiska.

Kl. III. — Fortsättning och slut af Fäderneslandets Historia efter *Ekelunds mindre sammandrag* jemte någon lämplig läsebok. *Geogr.*: Europas politiska till Frankrike.

Kl. IV. — Repetition af Fäderneslandets Historia. *Geografi*: Europas politiska Geografi afslutad och repeterad. Grunddragen af de främmande verldsdelarnes Geografi.

*) Detta ord torde vara tillräckligt att förklara vissa skenbara besynnerligheter i det följande.

Kl. V. *Klassiska linien:*

I. Pütz' *Lärobok i gamla tidens Geografi och Historia* avslutad och repeterad. *Geografi:* De främmande verdensdelarnes.

II. *Ekelunds större sammandrag af Fäderneslandets Historia* till Carl X Gustaf. Repetition af gamla tidens Geografi och Historia samt af hvad som förut blifvit genomgånet i Geografien.

Kl. V. *Reala linien:*

I. Gamla tidens Geografi och Historia efter Pütz' *Lärobok*, avslutad och repeterad. Medeltidens Historia i kortare öfversigt. *Geografi:* öfversigt af de främmande verdensdelarnes.

II. Repetition af gamla tidens Geografi och Historia efter Pütz' *Lärobok*. Medeltidens och nyare Historien i kortare öfversigt. *Geografi:* Repetition. Utförligare beskrifning af de viktigare kulturländerna.

Kl. VI. — Pütz' *Lärobok i Medeltidens Geografi och Historia*. *Ekelunds större sammandrag af Fäderneslandets Historia* till Gustaf II Adolf. Repetition.

Kl. VII. — Pütz' *Nyare tidens Historia* till Tredje Tidrymden. *Fäderneslandets Historia* till Gustaf IV Adolf. Repetition.

Kl. VIII. 1. — *Historia och Geografi:* De antagna *Läroböckerna* fullständigt.

Kl. VIII. 2. — Repetition.

C. MATHEMATIK.

Kl. I. — *Arithmetik:* Hela tal samt Bråks förlängning och förkortning. Öfning i hufvudräkning. — *Linearteckning* (1 tim. pr. vecka) efter *Ekman*.

Kl. II. — *Arithm.* t. o. med Bråk (Vanliga och Decimal-) samt Sorträkning till Multiplikation. (Obs. kännedom af de nya Måtten). Öfning i hufvudräkning. — *Linearteckn.* (1/2 tim. pr. v.) efter *Ekman*.

Kl. III. — *Arithm.* t. o. med enkel Regula-de-tri. — *Geometri:* Euklid. Bok 1, utom bevis för theoremena.

Lin. A (Real-linien) dessutom: Sammansatt Regula-de-tri och repetition, jemte särskilda praktiska öfningar i *Arithm.*

Kl. IV. — *Arithm.* t. o. med enkel Regula-de-tri. — *Geom.* Eukl. Bok. I (fullständigt.)

Lin. A dessutom: särskilda praktiska öfningar i *Arithm.* (t. o. med Intresse- och Rabatt-räkning). — *Algebra:* *Björtings* (6:te uppl.) till Bråks liknämninggörande. — *Geom.* Euklid. Bok. 2.

Kl. V. — *Klassiska linien.* — *Arithm.* Repetition (t. o. med Sammans. Reg.-de-tri). — *Algebra* t. o. med läran om 1:sta gradens eqvationer med en obekant. — *Geom.* Eukl. Böck. 1—4.

Reala linien. — *Arithm.* t. o. med Rabattträkning jemte problemerna 1—29 i Kap. VI af läroboken i Algebra. — *Algebra* t. o. med läran om 2:a gradens eqvat. med en obekant (utom problemerna). — *Geom.* Euklid. Böck. 1—4 samt Böck. 5 och 6 (*Björtings* uppl.), dock utom bevisen för theoremena i Kap. 2 och 3 af Bok. 5.

Kl. VI. — *Arithm.* t. o. med Rabattträkning samt problem. 1—29 i Alg. Kap. VI. — *Algebra:* Kap. VII—IX §§ 1—4 (d. ä. till och med theorien för 2:a gradens eqvat. med en obekant). — *Geom.* Böck. 1—4.

Lin. A dessutom: *Arithm.* samtliga problem i Alg. Kap. VI. — *Geom.* Eukl. Böck. 5 och 6 (såsom för Real-linien i Klass. V).

Kl. VII. — *Arithm.* repetition af 6:te Klassens kurs och derjemte samtliga probl. i förra Delen af *Algebran.* — *Algebra:* Sdnare Delen Kap. I §§ 1—4 (eqvat. med flere obekanta) och repet. af Kap. IX §§ 1—4 i förra Delen. — *Geom.* Euklid. Böckerna 5 och 6 (*Björtings* uppl.).

Lin. A dessutom: Problemerna i Kap. I af Alg. sdnare Delen. —

Kl. VIII. 1. — *Arithm.* Repet. af 6:te klassens kurs och derjemte problemerna i Alg. Kap. IX af förra Delen och Kap. I af sdnare Delen. — *Algebra:* Sdnare Delen, Kap. II—IV. — *Geom.* repet. af Böck. 1—6.

Lin. A dessutom: Kap. 5 af Alg. sdnare Delen.

Kl. VIII. 2. — *Arithm.* till och med Kedjeräkning. — *Algebra*, förra och sednare Delen. — *Plana trigonometrien*, efter *Lindmans* lärobok. — *Geom.* repet. af Bück. 1—6.

D. NATURVETENSKAP.

Kl. I. — *Fysisk Geogr.*, *Palmblads* lärobok, allmän kännedom om Verldsdelarne (sid. 18—27 i 10:e uppl.) samt det viktigaste af Europas fys. geografi.

Kl. II. — *Fysisk Geogr.* det allmännaste af globläran (repetition) och de främmande verldsdelarnes fys. geografi. Repetition af 1:a klassens kurs.

Botanik: *Arrhenius*, *Botanikens första grunder*, det med gröfre stil tryckta. Insamling af 50 växtarter.

Kl. III. — *Fys. Geogr.* Amerikas och Australiens. Repetition.

Botanik: *Arrhenius*, *Botanikens första grunder*, fullständigt, med begagnande af plancherne i *Anderssons* och *Thedenii Skolbotanik*. Insamling af 50 växtarter.

Lin. A dessutom: det viktigaste af 1:a och 2:a samt 6:e och 7:e kap. af *Agardh's Naturkunnighetens första grunder*.

Kl. IV. — *Botanik*: *Arrhenii Elementarkurs i Botaniken*, 4:e uppl., grofva stilen till «Frukten». Insamling af 50—100 växtarter.

Lin. A dessutom: Inledningen till *Zoologien* samt läran om däggdjuren och foglarne, efter *Sundevalls* lärobok.

Kl. V. — *Botanik*: *Arrhenii Elementarkurs* till Kryptogamerna med undantag af det mindre vigtiga. — Insamling af 350 växtarter (de förut samlade inberäknadt). — *Zoologi*, *Sundevalls*, läran om de vertebrerade djuren.

Lin. A dessutom: *Fysik*, *Wiemer's* lärobok 1:sta häftet.

Kl. VI. — *Botanik*: *Anderssons Organografi*. Kännedom af 400 växtarter. — *Zoologi*, *Sundevalls*, till *Blötdjuren*.

Lin. A och B (alla, som ej läsa Grekiska) dessutom: *Fysik*, *Wiemer's* lärobok, det viktigaste af *Mekaniken*.

Kl. VII. — *Botanik*: repetition af föregående kurs. Växtrikets naturliga familjer, af *Schagerström*, till *Nemæ* (de utländska familjerna undantagna, äfvensom de inhemska mindre familj.) Kännedom af 500 växtarter. — *Zoologi*, *Sundevalls*, till *Stråldjuren*.

Lin. A och B dessutom: *Fysik*, det viktigaste af *Värmeläran*, *Akustiken*, *Optiken* och *Meteorologien*.

Kl. VIII. 1. — *Botanik*: Repetition. Växtrikets naturliga familjer (de inhemska fullständigt). Kännedom af 600 växtarter. — *Zoologi*, hela läroboken.

Lin. A och B dessutom: *Fysik*, det viktigaste af *Magnetismen* och *Elektriciteten*. — *Chem*: *Bertins* lärobok (det viktigaste) till *Metallerna*, jemte förevisning af kemiska experimenter.

Kl. VIII. 2. — *Botanik* och *Zoologi*: Repetition. *Schagerströms* lärobok fullständigt. [Växt-Anatomi, -Fysik, -Geografi och -Historia, så vidt tiden medgifver.

Lin. A och B dessutom: *Fysik*: *Wiemers* lärobok fullständigt. — *Chem*: *Bertins* lärobok, så mycket som medhinner, jemte förevisning af kemiska experimenter.

E. FILOSOFI.

Kl. VIII. 1. — Den formella Logiken, efter *Afzelii* lärobok. — *Psychologiska prænotioner*: Allmänna *Psychologien* efter *Afzelii* lärobok.

Kl. VIII. 2. — *Psychologiens speciela del* efter *Tranas* lärobok. — Repetition af Logiken.

F. SVENSKA SPRÅKET.

Kl. I. — Uppläsning af valda stycken ur historisk läsebok, med redogörelse för innehållet af det lästa. *Förberedande kurs i allmän Gram. med tillämpning på modersmålet*, af J. I. Brodén: Redogörelse för Ordklasserna jemte Satsdelarne efter Kap. 1 och 2. De böjliga ordens paradigmer (alla oregelbundenheter undantagna) efter 3:e Kap. — Muntliga rättstafningsöfningar.

Kl. II. — Uppläsning af valda stycken (som i 1:sta klassen). — *Brodéns* lärobok: 1:sta och 2:a Kap. fullständigare; formläran, efter 3:e Kap. utom oregelbundenheterna; i 4:e Kap. det nödvändigaste af Afdeln. 1 och 2. — Satsöfningar och fortsatta rättstafningsöfningar muntligen och skriftligen.

Kl. III. — Läseöfningar. Repetition af det lästa i *Brodéns* lärobok, med fortsatta satsöfningar. — Skriföfningar för inlärande af rättstafning och interpunktion.

Kl. IV. — Läse- och Skriföfningar. Repetition af läroboken.

Kl. V. — Läsning af valda stycken ur Svensk, Norsk och Dansk litteratur. Skriföfningar på lärorummet. Repetition af läroboken.

Kl. VI—VIII. — En utförligare uppsats hvarannan vecka, att i hemmet författas. — Talöfningar.

G. TYSKA.

Kl. II. — *Svedboms Elementarkurs 32 «Fabeln»* och några «Kurze Erzählungen». Det viktigaste af Formläran efter *Hjorts* lärobok (utgifven i Westerås).

Kl. III. — I denna klass förekommer ej Tyska språket såsom läroämne under innevarande läseår.

Kl. IV. — *Svedboms läsebok* styck. 1—50 i förra Delen, med undant. af styck. 17, 25, 35, 44 och 45. Formläran utförligare. Det viktigaste af Syntaxen. Lokutionsöfningar.

Kl. V. — *Lägre afdeln.* *Svedboms läsebok*, styck. 95—130 i förra Delen. — *Högre afdelningen.* styck. 19—49 i sednare Delen. — Grammatiken fullständig. Skriföfningar på lärorummet.

Kl. VI. — *Svedboms läsebok* till slutet, med undantag af styck. 61 och 63. *Schiller's Wilhelm Tell.* Grammatik. Skriföfningar.

Kl. VII. — *Schiller's Maria Stuart* och *Die Braut von Messina.* — Grammatik. Skriföfningar.

Kl. VIII. — Läsning af klassiska författares skrifter. Grammatik.

ANMÄR. Lärjunge af lin. B och C, som i Tyska språket avslutat 7:e klassens kurs och börjat läsa Filosofi, deltager ej i de offentliga lektionerna i detta språk; honom åligger deremot att vid hvarje läsetermins början redogöra för ett af läraren i ämnet under den föregående terminen föresatt pensum.

Den för Reala linien (Lin. A) särskildt anslagna undervisningstiden användes till Tal- och Skriföfningar. — Lärjungarne (af denna linie) i 8:e och 7:e klasserna åligger att författa ett Tyskt hemthema hvarannan vecka; dem i 6:te och 5:e klasserna ett hemthema hvarje vecka.

H. FRANSKA.

Kl. III. — *Oldes Grammatik:* de ej kommaterade reglorna af de 6 första Kapitlen. — *Oldes Läsebok:* 1:sta Afdelningen.

Kl. IV. — *Oldes Grammatik:* Repetition af 3:e klassens kurs, de kommaterade reglorna af 5:te Kapitellet samt 7:de Kap. — *Oldes Läsebok:* styckena 1—50 af 2:dra Afdelningen.

Kl. V. 1. — *Oldes Grammatik:* samma kurs som Kl. IV. — *Oldes Läsebok* fullständigt utom verserna. — *Reala Linien* dessutom: *Elisabeth par M.me Cottin.*

Kl. V. 2. — *Oldes Grammatik*: de 7 första Kapitlen (utom de med finaste stil tryckta styckena). *Oldes Läsebok* fullständigt. *Elfvings Läsebok* till pag. 80. — *Reala Linien* dessutom: *Histoire de Simon de Nantua, par de Jussieu*.

Kl. VI. — *Oldes Grammatik*: Föregående klasskurs jemte reglorna 301—305, 322, 323, 346 och 347. *Elfvings Läsebok*: Förra Afdelningen (206 sid.). Muntlig översättning till Franska af öfningsstyckena i *Oldes Läsebok*. — *Reala linien* dessutom: *Berndtson's Variétés Littéraires*.

Kl. VII. — *Oldes Syntax*: Kap. 8—10, de med större stil tryckta reglorna, med undantag af några mindre viktiga. *Dubbs Handbok i Franska Språket och Litteraturen*: 1:sta afdeln. af prosan och poésien (enligt registret pag. 641) samt *Corneille's Cinna*. — Skrif- och lokutions-öfningar. — *Reala Linien* dessutom: Fortsättning af *Berndtson's Variétés Littéraires*.

Kl. VIII. 1. — *Oldes Grammatik*, med undantag af det med fin stil tryckta af Syntaxen. *Dubbs Handbok*, 2:dra afdelningen af prosan och poésien, samt *Racine's Athalie*. Skrif- och lokutions-öfningar. *Reala Linien* dessutom: Fortsättning af *Berndtson's Variétés Littéraires*.

Kl. VIII. 2. — *Oldes Grammatik*, repetition. *Dubbs Handbok* fullständigt. Läsning af Franska författare. Skrif- och lokutions-öfningar.

Ann. Franska talöfningar anställas med dem af lärjungarne, som dertill pröfvas mogna. — Samtliga lärjungarne i 8:de och 7:de klasserna, äfvensom «Realisterna» i 6:te klassen, åligger att författa ett hem-thema hvarannan vecka.

I. ENGELSKA. (Real-linien).

Klass. III. — *Enbloms lärobok*: Uttaläran, det för explikationen nödiga af Grammatiken samt Läse-boken till sid. 32.

Kl. IV. — Uttaläran, det för explikationen nödiga af Grammatiken samt Läseboken till sid. 50.

Kl. V. — Grammatiken utom anmärkningarne samt Läseboken till sid. 145.

Kl. VI. — Läroboken fullständigt.

Kl. VII. — Repetition af Grammatiken. *Goldsmith's Vicar of Wakefield*.

Kl. VIII. 1. — Läsning af Engelska författare. Repetition af Grammatiken.

Kl. VIII. 2. — Läsning af Engelska författare. Repetition af Grammatiken.

Ann. Kurserna för klasserna VI—VIII. 2 *Linien B* äro desamma som *Linien A* ofvanstående kurser för klasserna V—VIII. 1.

K. LATIN.

Klass. III. — Läseöfningar, efter *Rabe*, i förening med extemporerade satsöfningar och vokabel-läsning; det viktigaste af formläran, efter samma författare, särdeles till beredande af så väl nödig kännedom af de allmänna genusreglorna som ock färdighet i de regelbundna paradigmerna.

Kl. IV. — *Cornelius Nep.*, Aristides, Pausanias, Cimon, Lysander, Alcibiades, Thrasybulus, Conon och Iphicrates, eller motsvarande af andra «fältherrar». Formläran fullständigare samt, af Syntaxen, Casusläran efter *Rabe*. Satsöfningar såsom i föregående klass.

Kl. V. 1. — Fortsättning i *Cornelius Nepos*. Valda stycken ur *Ovidii Metamorphoses*. — *Syntax*: det hufvudsakliga af tempus- och modus-läran med extemporerade öfningar. Det viktigaste af Prosodikens.

Kl. V. 2. — *Julius Casar de bello Gallico*, 2 böcker. Fortsättning af urval ur *Ovidii Metamorph.* Fullständigare Grammatik samt det viktigaste af Prosodikens.

Kl. VI. — *Sallustii bellum Catilinarium. Virgilius*, 3 Böcker af Æneiden. Grammatik såsom i föregående klass.

Kl. VII. — *Livius*, 2:a samt $\frac{2}{3}$ af 3:e boken. *Virgilius*, Böck. 4—6 af Æneid. *Cicero de Amicitia*, eller något motsvarande, jemte fortgående Grammatik.

Kl. VIII. 1. — *Livius*, det återstående af 3:e och 4:e böckerna. *Cicero, Quæst. Tuscul.* 1:a boken. *Virgiliæ An.* 6:e och 7:e böckerna samt 1:a Boken af *Horatii Oden*. Grammatik.

Kl. VIII. 2. — Repetition jemte fortsättning i Auctorerna, så vidt tiden medgifver.

Ann. Behöfliga Mythologiska upplysningar meddelas muntligen. Antiquiteter efter *Bojesen*. Ett hem-thema i veckan för klass. V—VIII.

L. GREKISKA.

Kl. IV. — Det viktigaste af formläran, efter *Kühner*, med tillhörande läseöfningar och särdeles till beredande af färdighet i de regelbundna paradigmen.

Kl. V. — *Xenofons Anabasis* 1:sta boken. Formlära.

Kl. VI. — *Xenof. Anab.* 1:sta boken och hälften af den 2:dra. Formlära.

Kl. VII. — *Xenof. Anab.* Böck. 2—4. — *Homeri Odys.* 2:ne Rhapsodier. Attiska dialektens formlära fullständigt jemte det viktigaste om Episka dialekten.

Kl. VIII. 1. — *Xenof. Anab.* Böck. 5—7. *Homeri Odys.* Rhaps. 3—6. Syntax.

Kl. VIII. 2. — Repetition, m. m. Skriföfningar.

Ann. Behöflig Syntax meddelas muntligen i klasserna under den 8:de.

I *Hebreiska* gifves lärjunge, som sig dertill anmäler, undervisning ung. 2 timmer pr vecka under de 2:ne sista åren af hans skoltid. Läroböcker: *Lindbergs* Grammatik och *Tullbergs* läsebok.

För utgifvande och inlemnande af hemscripta är särskildt schema uppgjort och anslaget.